

“När gudarna inte längre fanns”

af Lars Rydbeck

Kejsarhistorier (Historia Augusta).

Översättning från latinet med inledning och kommentarer av
Ingemar Lagerström.

Wahlström & Widstrands Klassikerserie.

Gustave Flaubert, som visste mycket om antiken, gör i ett brev följande märkliga uttalande om perioden från 50 f Kr till 180 e Kr:

När gudarna inte längre fanns och Kristus ännu inte fanns, var det ett unikt ögonblick, från Cicero till Marcus Aurelius, då människan ensam var till.¹

Hurudant var då livet, när människan “ensam var till”. Mitt svar är: grymt, cyniskt, vedervärdigt. Många antikforskare har samma åsikt. I ett gammalt tidningsurklipp från *The Listener* 21.7.77 som jag gömt uttalar sig den kände antikhistorikern Moses Finley om Tv-serien om Kejsar Claudius som baserades på två Suetoniusinspirerade romaner av Robert Graves.

Finley menar, att Claudius inte var någon särskilt trevlig person. Rom var en hård och grym värld. Den mest påfallande byggnaden i Rom är ju Colosseum. Folk kom för att smaka blod, och över hela det romerska imperiet reste sig liknande byggnader, även i de gamla grekiska områdena i östra Medelhavsområdet. Grekerna korrumpades av den romerska smaken för våld.

Ett annat exempel på det här är användningen av tortyr i domstolarna och som en typ av bestraffning. Man måste komma ihåg, att korsfästelse var en vanlig avrättningsmetod. Det är denna värld som kejsarna var en del av.

Allt detta kommer för mig vid läsningen av kejsarbiografierna i *Historia Augusta*, från Hadrianus ca 130 e Kr (den intressantaste levnadsteckningen) till Heliogabalus ca 220 e Kr (den mest motbjudande vid sidan av den om Commodus, Marcus Aurelius vanartige son). De goda kejsarna är få, de vedervärdiga desto fler. Man fattar inte att det romerska imperiet kunde fortgå under merparten av de biograferade kejsarna.

1. ‘Les dieux n’étant plus, et le Christ n’étant pas encore, il y a eu, de Cicéron à Marc Aurèle, un moment unique où l’homme seul a été.’

Ingemar Lagerström har efter framgången med översättningen av Suetonius tolv biografier från Caesar till Domitianus letat efter något annat att översätta från latinet. Han skriver själv i sin inledning, att kejsarbiografierna i Historia Augusta inte hör till världslitteraturen och att de, tillkomna som de är i slutet av 200-talet e Kr, inte kan mäta sig med Suetonius. Han hoppas dock att "läsaren skall uppfatta verket som angenäm och underhållande läsning".

Den här recensenten kan inte hålla med. Innehållet i biografierna är minst sagt torftigt. Man väntar förgäves på att författaren, åtminstone antydningvis, skall kunna frångå de allra banalaste kategorierna för ett levnadslopp och teckna en historiskt riktig bild av kejsarpersonligheten, såsom Suetonius faktiskt gör.

Men nej; vid sidan av ett enkelt curriculum vitae kretsar det hela kring mord, förgiftning, frosseri, våldtäkt, krig, tortyr, stympning.

Det är därför svårt att förstå hur Marguerite Yourcenar, som fick sitt uppslag till romanmonologen "Hadrianus minnen" från det Flaubertcitrat som jag anförde i början av recensionen, kunnat transformera torftigheterna i Historia Augustas Hadrianusbiografi till ett fördjupat porträtt av den åldrande kejsaren.

Yourcenar har visserligen haft en bättre grekisk källa bredvid Historia Augusta, men det förklarar knappast det faktum att hon i "Hadrianus minnen" lyckas förmedla en gripande sista vision av den antika världen sedd av av en av sina sista stora företrädare.

Yourcenars vision är magisk. Ingemar Lagerström har tyvärr haft att göra med texter som inte är värdiga hans eminenta översättarförmåga. I ett kulturklimat som det svenska måste man fråga sig, vad som fortfarande är värt att översätta av den grekiska och latinska litteraturen.